

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Факультет соціології і права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан ФСП

Мельниченко А.А.
(ініціали, прізвище)

» червень 2018 р.

Україна у контексті світової цивілізації

(назва навчальної дисципліни)

ПВ 2

(шифр за ОП)

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

спеціальність 032 «Історія та археологія»
(шифр і назва)

освітня програма ОНП «Історія та археологія»
(ОП/ ОНП, назва)

Ухвалено методичною комісією
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського
Протокол від 20.06.2018 р. № 2

Голова методичної комісії

К.Л. Попов

(підпис)

(ініціали, прізвище)

» 20 червня 2018 р.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Професор, д.і.н., доц. Гарнавський Ігор Станіславович
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Програму затверджено на засіданні кафедри історії
(повна назва кафедри)

Протокол від « 23 » травня 2018 року № 10

Завідувач кафедри

(підпис) С. О. Кости́єва
(ініціали, прізвище)

«24» травня 2018 р.

Вступ

Програму навчальної дисципліни «Україна у контексті світової цивілізації» складено відповідно до освітньо-наукової програми «Історія та археологія» третього (освітньо-наукового) рівня освіти за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Навчальна дисципліна належить до циклу професійної підготовки.

Статус навчальної дисципліни – вибіркова.

Обсяг навчальної дисципліни 2 кредити ЄКТС.

Міждисциплінарні зв'язки: важливою умовою вивчення дисципліни «Україна у контексті світової цивілізації» є наявність знань з курсів «Історія України», «Всесвітня історія», «Політологія», «Філософія», «Соціологія» та інших. Дисципліна забезпечує базові теоретичні знання та практичні навички з історії світових цивілізацій. Ця дисципліна знаходиться у тісному зв'язку з іншими історичними дисциплінами. Вивчення цього курсу важливе для гуманітарної освіти, особливо зі спеціальності «Історія та археологія». Навчальна дисципліна допомагає набути системні знання, зрозуміти багато історичних процесів минулого та сучасності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета навчальної дисципліни: показати основні етапи розвитку українського суспільства в контексті теорії цивілізацій. Особливу увагу в курсі приділяється впливу та визначенню ознак глобальних та регіональних цивілізацій на суспільство України та на визначення її місця в колі світових цивілізацій. На основі сучасних досягнень української та зарубіжної історіографії сформувати у аспірантів розуміння сутності історичних процесів, сприяти формуванню їхньої історичної свідомості. На основі цих знань вони мають набути низку **здатностей**:

— робити висновки і узагальнення, застосовувати історичний досвід для розуміння та визначення ролі й місця України у системі світової цивілізації;

— проводити наукові диспути і дискусії, аргументовано відстоювати власну позицію.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знати:

— історію розвитку філософської думки та мати уявлення про цивілізаційний процес як філософську категорію;

— різні підходи до вивчення цивілізацій;

— основні етапи та тенденції розвитку цивілізацій в історичному процесі;

— основні засади цивілізаційного підходу до вивчення історії людства;

- основні процеси, які відбувалися і тривають протягом всієї історії людства;
- методичку опрацювання наукової літератури та джерельних публікацій з дисципліни;
- українську історіографію з цивілізаційним підходом;
- різні підходи українських вчених щодо визначення місця України в системі світових цивілізацій;

уміти:

- застосовувати знання з історії світових цивілізацій для формування загальної картини світової історії;
- співставляти та аналізувати основні етапи розвитку цивілізацій з проявами розвитку суспільства на теренах України;
- аналізувати та виокремлювати гетерогенні ознаки локальних цивілізацій, на прикладі України;
- визначити перспективи розвитку України на майбутнє;
- здійснювати відбір необхідної інформації з наявних джерел та літератури;
- здійснювати наукову історичну експертизу;
- критично аналізувати різноманітну історичну інформацію, самостійно мислити і формувати власні уявлення про той чи інший період в історичному розвитку держав, народів, світу;
- використовувати знання з історії цивілізацій в процесі викладання історичних дисциплін.

досвід/досягнення:

- опанувавши курс аспірант повинен здійснювати науковий аналіз історичного минулого українського суспільства, його духовного надбання, мати навички дослідницької роботи; вдосконалити вміння працювати з науковою літературою.

2. Зміст навчальної дисципліни

Розділ I. Українські землі під впливом Сходу, Заходу та Півдня (від античності і до першої половини XVII ст.)

Тема 1.1. Українські землі як контактна зона цивілізаційних впливів у добу античності та раннього середньовіччя.

Вступ. Питання цивілізації в українській та світовій історіографії. Поняття «чіфдом» та потестарної структури суспільства. Протоцивілізаційні утворення. Трипільська культура в контексті цивілізацій. Ознаки первісних цивілізацій. Поняття «цивілізація».

Антична доба та антична культура. Грецька колонізація Північного Причорномор'я та контакти з Великою Скіфією та землеробським населенням. Скіл, Анархасіс. Значення античних міст. Черняхівська культура як посередник римських впливів. Номади : гуни, авари, хозари, печеніги, половці, монголо-татари, кримські татари.

Тема 1.2. Українське суспільство в добу пізнього середньовіччя та ранньомодерну добу (до початку XVII ст.).

Візантія, Західна Європа, Київська Русь – інтереси та точки зіткнення. Візантійська культура та впливи на слов'ян. Династичні зв'язки Київської Русі як показник інтенсивності контактів. Політичні зв'язки з Західною Європою в середньовіччі. Християнство як чинник цивілізації. Особливості християнства східного та західного обряду. Боротьба за автономію в церковних справах на Русі. Контакти з Папою Римським. Розвиток середньовічного міста, особливості запровадження Магдебурзького права в Україні.

Ренесанс в Європі та Україні: ознаки і тенденції. Освіта, книгодрукування, наука. Інтеграція українських земель у польській державі. Реформація та Контрреформація: їх прояви в Україні. Люблінська і Берестейська унії та їх наслідки. Козацтво – український феномен чи загальноєвропейська закономірність? Європейські аналоги українських козаків: хорватські граничари, угорські секеї, донське козацтво. Українські козаки від Запорізької Січі до державності. Адміністративний, судовий, територіальний устрій Війська Запорізького. Демократичні засади.

Розділ II. Українські землі під впливом Сходу, Заходу та Півдня (друга половина XVII – кінець XIX ст.)

Тема 2.1. Українське суспільство в Нову добу.

Посередництво української інтелігенції в поширенні європейських цінностей в Російській імперії XVII – поч. XVIII ст. Роль Києво-Могилянської Академії. Вестернізація Російської імперії Петром I. Українські землі під впливом Російської імперії та Речі Посполитої: особливості розвитку. Ідея сарматизму в польському та українському соціумі. Українське суспільство у загальноєвропейських процесах XIX ст. «Весна народів». Формування української модерної нації в складі Австро-Угорської імперії. Формування громадянського суспільства Галичини.

Розділ III. Місце України в системі світових цивілізацій.

Тема 3.1. Українське суспільство в Новітній час (XX ст. – поч. XXI ст.).

Радянська «квазіцивілізація» чи євразійська цивілізація. Особливості розвитку східних та західних земель України в радянський період. Місце України в системі світових цивілізацій. Поняття локальної (регіональної) цивілізації, глобальної та всесвітньої цивілізацій. Гомогенізовані та гетерогенізовані особливості цивілізацій.

Внесок української історіографії XIX – I чверті XX століття в історію світових цивілізацій: А. Метлинський, М. Ковалевський, С. Томашівський, І. Кривецький. Сучасна українська історіографія в історії цивілізацій: Ю.Павленко, О. Моця, О. Рафальський, М. Горелов, Л. Залізняк, В. Брехуненко, С. Леп'явко, Г. Касьянов, Л. Шкляр, В. Скоблик та інші.

3. Заплановані види навчальної діяльності та методи навчання

Під час вивчення курсу «Україна у контексті світової цивілізації» заплановані такі види навчальних занять: лекції та семінарські заняття. Також передбачені наступні види індивідуальних завдань: виконання експрес-контролів на лекціях, самостійна робота аспіранта по темах визначених викладачем, написання реферату.

Основні методи навчання. Під час вивчення навчальної дисципліни «Україна у контексті світової цивілізації» застосовуються стратегії активного і колективного навчання, які визначаються наступними методами і технологіями:

1) методи проблемного навчання (проблемний виклад навчального матеріалу, частково-пошуковий (евристична бесіда) і дослідницький метод);

2) особистісно-орієнтовані (розвиваючі) технології, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», ділові ігри, наукова дискусія, експрес-конференція, круглий стіл);

3) інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи аспірантів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять). Розробка і застосування на основі комп'ютерних і мультимедійних засобів творчих завдань, доповнення традиційних навчальних занять засобами взаємодії на основі мережевих комунікаційних можливостей (інтернет-семінар).

4. Оцінювання результатів навчання

Семестрова атестація проводиться у вигляді заліку. Завдання на контрольну залікову роботу складаються з 2 питань та захисту реферату. Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна рейтингова система і університетська шкала.

5. Рекомендовані джерела та література

Список додаткової літератури призначений для поглибленого вивчення окремих розділів, тем або навчального курсу у цілому.

Рекомендовані джерела:

1. Історія України: Джерельний літопис. – К.: КВІЦ, 2012. – 832 с.
2. Історія України від найдавніших часів до сьогодення: збірник док. і матеріалів / За заг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес. — К.; Чернівці : Книга XXI, 2008. — 1100 с.
3. Історія України: Хрестоматія: у 2-х ч. — Вид. 2-ге перероб. і доп. / Упор. С. М. Клапчук (керівник), Б. І. Білик, Ю. А. Горбань та ін. — К. : ІЗМН, 1996. — Ч. 1. — 372 с.; Ч. 2. — 336 с.
4. Історія України (соціально-політичні аспекти): Хрестоматія / Автор-упорядник С. О. Костилева. — К. : НТУУ «КПІ», 2009. — 338 с.

5. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Станом на 1 жовтня. 2011р. — Х. : Фактор, 2011. — 128 с.
6. Сравнительное изучение цивилизаций : хрестоматия / коллект. автор., Ерасов, Борис Сергеевич. — М. : Аспект Пресс, 2001. — 556 с.
7. Хрестоматия по истории мировых цивилизаций / Под ред. В.П.Будановой. — М., 2004.

Основна література

8. Білоусько О.А. Україна давня: євразійський цивілізаційний контекст / О.А. Білоусько. — К, 2002.
9. Горелов М.Є. Цивілізаційна історія України. (Нариси) /М.Є. Горелов, О.П. Моця, О.О. Рафальський. — К.: ТОВ УВПК "ЕксОб", 2006. — 632 с.
10. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації / Ф. Дворнік. — К., 2000.
11. Джеджора О. Історія Європейської Цивілізації / О. Джеджора. - Львів, 1999.
12. Залізник Л. Україна в колі світових цивілізацій / Л. Залізник. — К., 2006.
13. Павленко Ю.В. Історія світових цивілізацій. Навч. посібник. Вид. 3-тє, стереотип. / Відп. ред. та автор вст. слова С. Кримський /Ю.В. Павленко. — К.: Либідь, 2001. — 360 с.
14. Радугин А.А. Методологические принципы изучения общества. Многообразие социальных опыта, культур и цивилизаций в философии истории А.Тойнби // Радугин А.А. Философия: Курс лекций. 2-е изд., перераб. и дополн / А.А. Радугин. — М.: Центр, 2001. — 261 с.
15. Тойнби А. Дж. Цивилизация перед судом истории: Сборник / Пер. с англ. — 2-е изд. / А.Дж. Тойнби. — М.: Айрис-пресс, 2003. — 592 с.
16. Хачатурян В.М. История мировых цивилизаций: Методическое пособие к учебнику 10- 11 классов. Изд. 1-е 2-е / В.М. Хачатурян. — М.: Дрофа. 2002. — 256 с.
17. Цивілізація: історія поняття. Історичний процес як множина цивілізацій. Мо- надологічне розуміння цивілізацій // Філософія: Навч. посібник /За ред. І.Ф.Надольного. — К.: Вікар: Знання, 1998. — 624 с.
18. Цивилизационные модели современности и их исторические корни / Пахомов Ю.Н., Крымский С.Б., Павленко Ю.В. и др. — К.: Наукова думка, 2002. — 630 с
19. Шевченко Ігор. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII століття / Ігор Шевченко / авторизований переклад з англійської Марії Габлевич, під редакцією Андрія Ясіновського. Львів: Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії 2001. — 250 с.
20. Шкляр Л. Цивілізаційна ідентичність України: особливості становлення та виклики сучасності/ Л.Шкляр // Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку. — К., 2010. — С.115-134.

21. Шпенглер О. Закат Европы. Образ и действительность. – Минск: ООО —Попурри / О. Шпенглер. – 1998. – 688 с.

Додаткова література

22. Андрущенко (Гринько) С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі / С. В. Андрущенко (Гринько). – Київ : Логос, 2005. – 288 с.
23. Баран В.Ц. Давні слов'яни. – К., 1998.
24. Бжезинский З. Великая шахматная доска / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения, 1999. – 254 с.
25. Буданова В.П. История мировых цивилизаций / В.П.Буданова– М., 2004.
26. Геополітика : енциклопедія / Є. М. Суліма, М. А. Шепелєв, І. П. Білецький [та ін.]. – Київ : Знання, 2013. – 919 с.
27. Глобалізація і безпека розвитку / Білорус О.Г., Лук'яненко Д.Г. та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
28. Горелов М. Проблеми цивілізаційної визначеності сучасної України/ М. Горелов, О. Рафальський// Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку. – К., 2010. – С.134 -146.
29. Жигунин В.Д. Древность и современность. Человечество на пути к синтезу / В.Д. Жигунин. – Казань, 2000.
30. Ионоу И.Н. Теория цивилизаций: от античности до конца XIX в. / И.Н. Ионоу, В.М. Хачатурян. – СПб., 2002.
31. Касьянов Г.В. Сучасна історія України: проблеми, версії, міркування / Г.В. Касьянов // Український історичний журнал. – 2006. – №4.
32. Кривошея В. Українське козацтво в світлі цивілізаційного підходу / В. Кривошея // Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект: зб. наук. пр. – К., 2004. – С. 364 – 373.
33. Кузык Б. Н. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее : в 2 т. / Б. Н. Кузык, Ю. В. Яковец. — М. : Институт экономических стратегий, 2006. — Т. 1 : Теория и история цивилизаций. — 768 с.
34. Леп'явко С. Великий Кордон Європи як фактор становлення українського козацтва (XVI ст.) / С. Леп'явко. – Запоріжжя, 2001.
35. Моисеева Л.А. История цивилизаций: Курс лекций / Л.А. Моисеева. – Ростов н/Д, 2000.
36. Наливайко Д. Очима Заходу: Рецепція України в Західній Європі XI–XVIII ст. / Д. Наливайко – К., 1998.
37. Павленко Ю.В. Евразийство и цивилизационная природа постсоветского пространства // Наука та наукознавство. – 2001, № 2. – С.11-22.
38. Павленко Ю.В. Глобалізація та її протиріччя // Наука та наукознавство. – 2000, № 3. – С. 11–23.
39. Павленко Ю.В. Культурно-языковые противоречия глобализации // Мова і культура. Вип. 3. Т. I. Філософія мови і культури. – К., 2001. – С. 111–114.

40. Павленко Ю.В. Соціокультурні аспекти інтеграції України у світові економічні структури// Економіка і прогнозування. – 2001. – № 3. – С. 60–61.
41. Потульницький В. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII – XX ст. / В. Потульницький – К, 2002.
42. Рафальський О. Вплив Переяславського договору 1654 року на цивілізаційні процеси в Україні /О. Рафальський // Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект: зб. наук. пр. – К., 2004. – С. 185 – 191.
43. Реєнт О. Вплив Великої війни 1914 – 1918 рр. на цивілізаційні процеси в Україні/ О. Реєнт// Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект: зб. наук. пр. – К., 2004. – С. 89 – 95.
44. Скоблик В.П. Історія України-Руси XI – XVIII ст. у контексті міжцивілізаційних відносин /В.П. Скоблик// Український історичний журнал. – 1998.– №5.
45. Терещенко Ю.І. Україна і європейський світ / Ю.І. Терещенко.– К, 1996.
46. Толочко П.П. Київська Русь (серія «Україна крізь віки», том 4) / П.П. Толочко, Толочко А.П.– К, 1998.
47. Февр Л. Цивілізація: еволюція слова и групи идей // Бои за историю / Февр, Люсьєн, Бобович, А. А., Гуревич, А. Я., АН СССР. — М. : Наука, 1991. — С. 239—281. — 629 с.
48. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? / С. Хантингтон // Полис. – № 3. – С. 30–49.

Ресурси Інтернет

- <http://www.vostlit.info/haupt-Dateien/index-Dateien/P.phtml> / Бібліотека текстів Середньовіччя - "Восточная Литература"
- <http://histori.com.ua> / Сайт з історії світових цивілізацій
- <http://istoryk.in.ua/> Український історик
- <http://www.history.org.ua/> Історія України
- <http://www.rhistory.ru/Istochniki.html> / Древняя Русь в свете зарубежных источников. Хрестоматия
- <http://www.encyclopedia.ru/> Світ енциклопедій
- <http://www.vostlit.info/> Сайт історичних джерел
- <http://www.infoliolib.info/> Університетська електронна бібліотека In Folio
- <http://www.mirknig.com/history/> Книги з історії
- <http://www.shpl.ru/> Державна Публічна Історична бібліотека